

SweFinTechs remissvar på SOU 2024:75 "Personuppgifter och mediegrundlagarna"

Om SweFinTech

The Swedish Financial Technology Association ("SweFinTech") är en branschförening för svenska fintechbolag som samlar 100 bolag inom fintechbranschen med syfte att stärka det svenska finansiella ekosystemet och skapa en välfungerande marknad för svenska fintechbolag. Våra medlemmar utgörs av företag inom betalningar, krediter, crowdfunding, investeringar, informationstjänster med mera.

Övergripande ansats

SweFinTech förstår den goda intentionen med att stärka skyddet för personuppgifter samt begränsa kriminella aktörers möjlighet att på ett enkelt sätt kartlägga brottsoffer. Att den organiserade brottsligheten missbrukar personuppgifter i offentliga register är ett stort problem. En naturlig reaktion för att förhindra detta kan vara det som utredningen förslår om att begränsa tillgängligheten till dessa uppgifter. Samtidigt missar utredningen den negativa påverkan som går ut över legitima användningsområden t. ex finansiella instituts brottsförebyggande arbete och åtgärder mot penningtvätt, som i sin tur framställer relevanta underlag för t. ex myndigheter, företag som ska uppfylla sina åtaganden.

SweFinTech har därför ett antal synpunkter relaterade till förslagets påverkan på bolagens lagstadgade krav om kundkännedomåtgärder.

För det första, utredningens förslag försvårar en automatiserad inhämtning av information som är nödvändig vid kundkännedomsprocessen. Det riskerar att försämra arbetet mot penningtvätt och kraftigt höja kostnaderna för finansiella institut när information måste hämtas in manuellt och begäras ut av varje myndighet för sig.

För det andra, konsekvensanalysen brister då den endast mycket kortfattat berör att förslaget kommer att påverka bolagens brottsförebyggande arbete. Exempelvis analyseras inte höjda kostnader för manuell handläggning hos finansiella institut som blir en konsekvens av förslaget. Konsekvensanalysen berör inte heller effekten av beslutet på det brottsförebyggande arbetet i finanssektorn.

För det tredje, uppmanar vi till försiktighet då en ändring av mediegrundlagarna behöver baseras på

en noggrann konsekvensbedömning och rättslig analys. Vi ser en risk att utredningen grundats på en analys vars grundförutsättningar kommer att ändras under 2025 eller kommande år till följd av ett flertal domstolsprocesser på området.

För det fjärde, anser vi att förslaget bör återremitteras för att bearbetas genom en bredare och djupare konsekvensanalys, där berörda branscher bjuds in till dialog för att bistå med perspektiv som kan leda till en lösning som både stärker personskyddet i offentliga register för att motverka kartläggning av brottsoffer, samtidigt som den fortsatt möjliggör för bolag med krav om kundkännedsåtgärder enligt penningtvättslagen att inhämta data och verifiera kundens utsago automatiserat och effektivt.

Automatiserade lösningar för inhämtning av information i brottsförebyggande syfte behövs

Många fintechbolag använder sig av så kallade informationstjänster för att inhämta information när kundkännedsåtgärder vidtas. De företag som för närvarande erbjuder informationstjänster vänder sig till en bred skara av både mindre och större företag som ofta står under Finansinspektionens tillsyn samt statliga aktörer som behöver genomföra exempelvis leverantörskontroller.

I enlighet med penningtvätsregelverket måste finansiella institut kontrollera kundens identitet, verkliga huvudmän, förekomst av PEP, koppling till högriskländer och förekomst i sanktionslistor.

De verktyg som många finansiella institut använder för att göra kundkännedskontroller bygger på en automatiserad inhämtning av data från både myndigheter och privata aktörer. En systematiserad inhämtning av data från en mängd datakällor leder till en effektiv kundkännedsprocess, där en flaggning för förhöjd risk ger bolaget möjlighet att genomföra en fördjupad kontroll. Tyvärr försvårar utredningens förslag denna fördjupade kontroll då det utan personuppgifter, som personnummer, blir svårt att göra en fördjupad analys eftersom olika datapunkter inte kan kopplas ihop.

De informationstjänster som används av finansiella institut hanterar hundratals datapunkter. Det är både mycket tidskrävande samt riskfyllt om denna insamling ska ske manuellt istället, då det ökar risken för misstag genom den mänskliga faktorn. Det kan redan idag ta upp till en månad för en finansiell aktör att inhämta, analysera och riskklassificera en företagskund, jämfört med några få minuter om man använder sig av informationstjänster fullt ut. Utan tillgång till den sammanställda data som lagstiftaren nu vill strypa kommer datainhämtningen (samt validering) ta avsevärt mycket längre tid. Kan inte datapunkterna kopplas till personnummer blir det en extrem arbetsbörda för aktörer med högt kundinflöde. Detta innebär att den effektivisering som lagstiftaren försöker åstadkomma på andra områden, exempelvis Förenklingsrådet och förenklingsarbetet som pågår inom EU, går förlorad.

Den föreslagna lösningen innebär också att tillförlitligheten i kundkännedsarbetet sjunker. Även om till exempel Bolagsverket kan leverera vissa datapunkter, behöver finansiella aktörer ändå vända sig till flera myndigheter för att verifiera kundens information. Med utredningens förslag riskerar finansiella institut att behöva förlita sig på kundens egna utsago. Det är kontrollen av kundens

uppgifter, exempelvis med hjälp av en automatiserad datainhämtning, som ger ett faktiskt värde till penningtvättsarbetet.

Konsekvensanalysen brister

Kundkännedomsåtgärder

SweFinTech anser att utredningens konsekvensanalys brister, särskilt kring hur förslaget påverkar fintechbolagens möjlighet att genomföra kundkännedomsåtgärder. Trots att utredningen berör de ekonomiska konsekvenserna för de bolag som idag tillhandahåller offentliga register, berör den inte konsekvenserna för de bolag som bistår med informationstjänster eller de bolag som använder dessa tjänster på grund av att de har lagstadgade krav om att utföra kundkännedomsåtgärder.

Resurskrävande

Som SweFinTech redan nämnt kommer det att krävas stora resurser för att ställa om till en manuell inhämtning och sammanställning av nödvändig information, när bolag måste begära ut handlingar från aktuella myndigheter. För ett litet fintechbolag med begränsade resurser kommer det få stora ekonomiska konsekvenser. Den extra handpåläggningen innebär kraftigt höjda kostnader. En ännu större del av verksamheten kommer att behöva ägna sig åt regelefterlevnad på bekostnad av innovation. Höjda kostnader för kundkännedomsåtgärder riskerar dessutom att reflekteras i priset till slutkund. Det kommer påverka konkurrenskraften för mindre fintechbolag negativt och höja inträdesbarriärerna på finansmarknaden.

Utredningens förslag kan även leda till att även mellanstora finansiella institut, under 500 anställda, kommer att ha svårt att klara av att hantera penningtvättsregelverket till följd av den mängd resurser som kommer att krävas. Endast mycket stora aktörer kommer kunna hantera ett större inflöde av kunder samtidigt. Den ökade handläggningstiden kommer drabba både privata bankkunder likväl företagskunder.

Manuell hantering och dess risker

Utredningen saknar en konsekvensanalys kring hur kvaliteten i kundkännedomsarbetet påverkas av förslaget. Eftersom den mänskliga faktorn kommer att spela en större roll vid inhämtning av data, riskeras viktig information missas och regelrätta fel uppstå.

Motsatt effekt

Genom att göra det svårare för bolag att bekämpa penningtvätt riskerar förslaget att gynna finansiell brottslighet, något som är motsatsen till själva syftet med utredningen. Denna problematik berörs knappt i utredningen, som endast kort konstaterar att det blir svårare för bolag att inhämta information i sitt brottsförebyggande arbete. SweFinTech kan konstatera att antalet bedrägerier har på senare år ökat explosionsartat, från 52 000 anmälda brott år 2000 till 238 000 anmälda brott år 2023 (källa BRÅ). Denna utveckling har skett medan bolag har haft tillgång till en automatiserad inhämtning av uppgifter från offentliga register. SweFinTech ser med oro på hur utvecklingen kommer att se ut när det blir svårare att genomföra kundkännedomsåtgärder eller leverantörskontroller.

Utredningen lyfter att förslaget kommer att påverka myndigheters möjlighet att genomföra bakgrundskontroller men att just denna problematik utreds vidare i en separat utredning. Det är dock värt att påpeka att de bolag som idag erbjuder automatiserade lösningar för att inhämta informationen åt myndigheter kan komma att försvinna med utredningens förslag, trots att de effektiviserar myndighetsarbetet och främjar en mer effektiv användning av skatteresurser. Det vore mycket dyrare, och mer tidskrävande, om varje myndighet behöver bygga upp ett separat system för inhämtning av denna typ av information alternativt vidta manuell handläggning. När en kommun behöver utföra bakgrundskontroller på 8000 leverantörer på blir det ett gediget arbete.

Redan nu använder flera myndigheter företag som erbjuder automatiserade lösningar för att bearbeta och sammanställa myndighetens data, eftersom man varken har resurser eller kunskap att utföra detta arbete själv.

Ändringar i mediegrundlagarna bör inte förhastas

SweFinTech anser att ändringar i mediegrundlagarna inte bör förhastas med tanke på att flera domstolsprocesser pågår som är relaterade till utredningens syfte och förslag. Ett exempel är det förhandsavgörande från EU-domstolen (mål C-199/24 Garrapatica) som Attunda tingsrätt begärt, vars avgörande är att vänta först under 2025. Som utredningen konstaterar är detta ett förhandsavgörande som kan påverka det rättsliga behovet av att begränsa skyddet för söktjänster. Förhandsavgörandet avser bland annat hur söktjänster förhåller sig till dataskyddsförordningens bestämmelser om journalistiska undantag.

Något som belyser denna problematik ytterligare är beslutet från Högsta domstolen den 27 februari 2025 (mål nr: Ä 3457-24 och Ä 3169-24) som begränsar möjligheten att sälja personuppgifter från domar vidare eller göra personuppgifter sökbara i register. Högsta domstolen har i dessa beslut tolkat *1 kap. 7 § lag (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning* på ett sätt som inte är förenligt med lagstiftarens syfte, nämligen att Dataskyddsförordningen och Dataskyddslagen inte ska tillämpas på det grundlagsskyddade området (Ä 3457-24, p. 35 och 48).

Vi ser en risk att utredningen grundats på en analys vars grundförutsättningar kommer att ändras under 2025 eller kommande år. SweFinTech vill därför uppmana till försiktighet då en ändring av mediegrundlagarna behöver baseras på av en noggrann konsekvensbedömning och rättslig analys.

Förslaget bör utredas vidare

SweFinTech har redan konstaterat att konsekvensanalysen i förslaget är bristfällig eftersom konsekvenserna för det brottsförebyggande arbetet i den privata sektorn har inte beaktats.

Givet ovanstående vill SweFinTech se en återremittering av förslaget där en bredare och djupare konsekvensanalys genomförs och där berörda branscher bjuds in till dialog. Vidare bör den återremitterade utredningen undersöka en lösning som både stärker personskyddet i offentliga register för att motverka kartläggning av brottsoffer samtidigt som den fortsatt möjliggör för bolag med krav om kundkännedomåtgärder enligt penningtvättslagen att inhämta data och verifiera kundens utsago automatiserat och effektivt.

Roslana Cederhage
Generalsekreterare
Swedish FinTech Association